

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 133

van **JAN LAEREMANS**

datum: 16 november 2023

---

aan **BEN WEYTS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Studierichtingen secundair onderwijs - Nieuwe programmienorm en eventuele verdere rationalisatie

Uit een studie van het departement Onderwijs die de minister had besteld in het kader van de rationalisatie van het studieaanbod in het secundair onderwijs, blijkt dat 24% van de ingerichte studierichtingen in de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs vorig schooljaar minder dan vijf leerlingen telde. De minister verkondigde in de media n.a.v. deze studie dat hij de "wildgroei aan studierichtingen" wil aanpakken en ingrijpen tegen deze zogenaamde 'spookrichtingen'. In de schoot van Onderwijsdecreet 33 heeft de minister eind vorig schooljaar al wijzigingen aangebracht aan de programmienorm, d.i. de regels om nieuwe richtingen te programmeren. Concreet zullen nieuwe studierichtingen met vrije programmatie vanaf het schooljaar 2024-2025 enkel nog mogen worden ingericht als ze binnen twee schooljaren minstens vijf leerlingen tellen. Scholen met richtingen die leiden tot een knelpuntberoep (vooral in het technisch en beroepsonderwijs) krijgen drie schooljaren om de norm te halen. Door de norm te verhogen, moet er volgens de minister een rem op de versplintering van mensen en middelen in het onderwijs komen om dus zo ook voor een stuk het lerarentekort te temperen.

Scholen hebben inderdaad nu te veel de neiging om zo veel mogelijk richtingen te programmeren, omdat het huidige financieringsstelsel nu eenmaal scholen met veel leerlingen beloont, ongeacht in hoeveel richtingen dat is. Dat leidt tot concurrentie tussen scholen. Nu is concurrentie natuurlijk niet ongezond, maar soms bieden scholen daarbij echt wel te veel tegen elkaar op. Het is inderdaad onlogisch en financieel inefficiënt als in één middelgrote stad vier scholen dezelfde richting aanbieden met elk gemiddeld maar een leerling of vier.

Maar anderzijds valt er vanuit het veld ook duidelijk kritiek te horen omtrent deze nieuwe programmienorm, aangezien die te veel puur op dat kwantitatieve criterium focust. Op die manier wordt het moeilijker om bepaalde minder populaire maar net uitdagende en relevante studierichtingen te gaan inrichten zoals koeltechnieken, sanitair en allerhande bouwkundige opleidingen. Anderzijds verlaagde de minister de planlast enorm voor vrij te programmeren richtingen die wel minimum vijf leerlingen halen, waardoor er minder vereisten zijn qua toetsing van de doelmatigheid van die opleiding. Op die manier kan een school makkelijker populaire richtingen programmeren, zelfs al is hun maatschappelijke meerwaarde beperkter. Zo werkt de Vlaamse Regering net de versnippering van het studieaanbod in de hand.

Die kritiek wordt bijvoorbeeld ook gedeeld door onderwijsexpert Dirk Van Damme, die zegt dat men met een dergelijke uniforme programmienorm een algemene streep over heel

het onderwijslandschap trekt. Dit negeert compleet de tendens in het technisch en beroepsonderwijs tot alsmaar meer specialisatie omwille van nieuwe technologische ontwikkelingen en de vraag van de arbeidsmarkt naar nieuwe specifieke profielen. Van Damme stelde dat er maatwerk nodig is en dat men bij het bepalen van programmatienormen moet kijken naar waar de arbeidsmarkt eigenlijk behoefte aan heeft.

1. Heeft die studie enkel gekeken naar de structuuronderdelen of ook naar de schoolpraktijk? Vaak zitten leerlingen in een kleine studierichting immers maar enkele uren apart en zitten ze voor het merendeel van hun uren samen met leerlingen uit een of meerdere andere studierichtingen. In die zin zal deze nieuwe programmatienorm toch normaal geen werkelijke bijdrage leveren aan het verminderen van het lerarentekort?
2. Hoe evalueert de minister de genoemde kritieken voor wat betreft de nieuwe programmatienorm voor (de aanvraag van) nieuwe studierichtingen?
3. In de nieuwe programmatienorm wordt weliswaar een onderscheid gemaakt tussen niche- en niet-niche-opleidingen, maar toch zijn er zoals gezegd heel wat niet-nicheopleidingen die weinig leerlingen kennen, maar die wel leiden tot knelpuntberoepen en een grote maatschappelijke waarde kennen.

Is het voor dat soort studierichtingen dan inderdaad niet beter om in uitzonderingen te kunnen voorzien op die programmatienorm van vijf? Want als die wordt doorgetrokken, dan kunnen/moeten in de toekomst ambitieuze nieuwe studierichtingen die een nieuw innovatief domein behelzen na twee of drie jaar geaborteerd worden omdat ze misschien niet aan de vereiste vijf leerlingen komen. Ik denk dan in het bijzonder aan duale opleidingen, waarvan al aangetoond is dat die zeer moeilijk van de grond komen.

4. Als de studie tot de bevinding komt dat een kwart van de al ingerichte studierichtingen in de tweede en derde graad minder dan vijf leerlingen telt, dan gaat dat niet zozeer om nieuwe programmaties, maar om versnippering in het bestaande aanbod.

In hoeverre is de minister op basis van de bevindingen uit de studie van plan om de huidige regels rond rationalisatie van het bestaande aanbod te wijzigen? Zitten hieromtrent concrete initiatieven in de pijplijn? Op dit moment is het al zo dat de Codex secundair onderwijs oplegt dat scholen die twee schooljaren op rij een studierichting niet inrichten, het recht verliezen om die studierichting verder in te richten. Een structuuronderdeel waarin op 1 oktober geen leerlingen zijn ingeschreven, kan nadien in de loop van het schooljaar niet meer worden (her)opgestart. Wil de school dit aanbod toch opnieuw inrichten, dan dient de school een programmatieaanvraag in, die op basis van de bestaande regelgeving moet worden beoordeeld. Zal de minister eventueel deze regel (kwantitatief) verstrengen?

5. Naast echte decretale rationalisatie- en programmatienormen valt er heel wat winst te halen uit het tot stand brengen van meer samenwerkingen tussen scholen en scholengroepen onderling. Zoiets behoort natuurlijk voor een groot deel tot de autonomie van de instellingen, maar de minister kan wel degelijk een faciliterende rol spelen.

Welke extra stimulansen zal de minister inzetten om scholen op dat vlak te laten samenwerken, desnoods over de netten heen?

6. Welke eventuele andere maatregelen wil de minister nemen om te komen tot een rationeler studieaanbod in het secundair onderwijs, zonder evenwel afbreuk te doen

aan aanbod aan uitdagende doch maatschappelijk zinvolle (knelpunt)opleidingen die minder populair zijn?

BEN WEYTS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

ANTWOORD

op vraag nr. 133 van 16 november 2023

van **JAN LAEREMANS**

---

1. De cijfers uit het betrokken artikel hebben enkel betrekking op het aantal ingeschreven leerlingen per leerjaar en structuuronderdeel. Samenstellingen van leerlingen behoren tot de interne organisatie van een school en autonomie. Hierover worden geen gegevens doorgegeven aan het ministerie. Uiteraard ben ik me ervan bewust dat kleinere klasgroepen vaak worden samengezet, maar die versnippering heeft onmiskenbaar een impact op de leerling/leraar-ratio. Voor veel kleine studierichtingen zijn nu eenmaal meer leerkrachten nodig. Bovendien zorgen samenstellingen van klassen voor heel wat (organisatorische en praktische) kopzorgen voor een school
2. De nieuwe programmatienorm is enkel van toepassing op nieuwe aanvragen voor structuuronderdelen die nog niet bestaan op een bepaalde school en mogelijks nieuw ingericht zullen worden vanaf het schooljaar 2024-2025. Met deze nieuwe norm zetten we een rem op de toekomstige versnippering van personeel en middelen bij het inrichten van nieuwe structuuronderdelen. Dit komt ten goede aan het lerarentekort en aan de verdere versnippering van ons onderwijslandschap. Scholen zullen bewuster gaan nadenken voor welke structuuronderdelen het opportuun is om die daadwerkelijk op te nemen in het studieaanbod.
3. Scholen hebben 2 schooljaren de tijd om met nieuw geprogrammeerde structuuronderdelen de programmatienorm te halen. Voor structuuronderdelen die toeleiden naar knelpuntberoepen zullen scholen 3 schooljaren de tijd hebben. De lijst met structuuronderdelen werd een eerste keer principieel goedgekeurd op de Vlaamse Regering van 1 december 2023. Aangezien de TSO en BSO richtingen dunbevolkt zijn, werd er beslist dat scholen de duale variant, de niet-duale variant en het aanloopstructuuronderdeel mogen samentellen om aan de norm te geraken.
4. De nieuwe programmatienorm is geen rationalisatienorm en raakt dus niet aan bestaande structuuronderdelen die secundaire scholen nu al inrichten.
- 5-6. Scholen en schoolbesturen beslissen zelf in volle autonomie over welke structuuronderdelen ze nieuw willen inrichten en moeten bij hun aanvraag of melding afwegen of het halen van de programmatienorm van 5 leerlingen haalbaar zal zijn. Door deze nieuwe maatregel zullen scholen genoodzaakt zijn om meer samen te werken. Ze zullen dus over de scholengemeenschappen heen afspraken moeten maken om tot een rationeel en transparant studieaanbod te komen in de regio.